Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta
Asiantuntijakuuleminen 20.9.2017 klo 09.00
E 29/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seuranta
Tutkimusjohtaja Laura Höijer / Ympäristöministeriö
Teemat:
Onko varauduttu vaihtoehtoisiin skenaarioihin? Mitkä ovat suurimmat muutostekijät ja villit kortit? Onko Suomen tahtotila selkeä? Ovatko turvallisuus ja kestävä kehitys (Agenda 2030) huomioitu riittävästi? Onko muita Euroopalle keskeisiä kärkiteemoja?

Taustaa

Rooman julistuksessa nostetaan esille neljä päätavoitetta: turvallinen Eurooppa, vauras ja kestävä Eurooppa, sosiaalinen Eurooppa ja globaalisti vahvempi Eurooppa. Kunkin otsikon alla esitellään erilaisia keinoja ja välineitä asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Kyse on pitkälti jo käynnissä olevan lainsäädäntötyön ja muiden hankkeiden jatkamisesta ja tehostamisesta. Komissio esittää valkoisen kirjansa pohjalta keskustelupapereita teemoista sosiaalinen ulottuvuus, globalisaation hallinta, talous- ja rahaliitto, puolustus ja EU:n rahoitus

Suomen kannan mukaan Suomen tavoitteena on yhtenäinen, toimintakykyinen ja tuloksia tuottava EU. Kilpailukyvyn, kasvun ja työllisyyden sekä turvallisuuden edistäminen on ensisijaisen tärkeää. Uudistamisen kautta kilpailukykyyn tähtäävä ilmasto- ja energiapolitiikka on keskeistä EU:n tulevaisuudelle.

Vastauksia annettuihin teemoihin:

Ovatko turvallisuus ja kestävä kehitys (Agenda 2030) huomioitu riittävästi? Onko muita Euroopalle keskeisiä kärkiteemoja?

Kestävä Eurooppa nousee esille päätavoitetasolla. Silti kestävä kehitys ei vahvasti näy EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnassa, Rooman julistuksessa tai Suomen kannoissa. Etenkin ekologinen kestävyys on huonosti esillä. Energia- ja ilmastopolitiikan pitää tukea kilpailukykyä, mutta entä hyvää ympäristön tilaa ja monimuotoista luontoa?

Maapallon väestön kehitys ja aineellisen kulutuksen kasvu edellyttää määrätietoisia yhteisiä toimia tulevina vuosikymmeninä. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna ekologiset riskirajat on ylitetty mm. luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen osalta. Ihmisen toiminnan ja luonnonvarojen käytön on siten tapahduttava luonnon kantokyvyn rajoissa niin että ekosysteemien toimintakyky turvataan. Ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää erityisesti fossiilisista polttoaineista luopumista, mikä edellyttää siirtymistä uusiutuvan energian käyttöön, energian käytön tehostamista ja energiankulutuksen vähentämistä.

Kestävä, vahva ja kaikkia hyödyttävä talous on yhteydessä kaikkien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Talous ei ole kestävällä pohjalla ilman sosiaalista ja ympäristön kannalta kestävää kehitystä. Tavoitteena tulee olla kestävä talous, joka luo hyvinvointia ja elämänlaatua samalla kun ympäristöhaitat vähenevät.

Komission keskustelupapereiden aiheista puuttuu useita keskeisiä teemoja. Kansallisessa Agenda2030 toimenpanosuunnitelmassa (Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta) keskeisinä toimeenpanon painopisteinä on saavuttaa hiilineutraali

ja resurssiviisas sekä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi vuoteen 2030 mennessä. Esimerkiksi hiilineutraalius ja resurssiviisaus olisivat voineet olla myös komission aiheena. Kestävä kehitys laajemmin olisi sopinut hyvin läpileikkaavaksi teemaksi.

Suomen kantaa voisi terävöittää ottamalla kestävän kehityksen tavoitteet vahvemmin mukaan, esimerkiksi seuraavasti: Suomen kannan mukaan Suomen tavoitteena on yhtenäinen, toimintakykyinen, kestävää kehitystä edistävä ja tuloksia tuottava EU. Kilpailukyvyn, kestävän kasvun ja työllisyyden sekä turvallisuuden edistäminen on ensisijaisen tärkeää.

Onko varauduttu vaihtoehtoisiin skenaarioihin? Mitkä ovat suurimmat muutostekijät ja villit kortit? Onko Suomen tahtotila selkeä?

Tällä hallituskaudella ministeriöiden yhteistä ennakointia on kehitetty. Viime syksyn ja tämän kevään aikana VNK:ssa työskennellyt Jaana Tapanainen fasilitoi samanlaisen ennakointihankkeen läpi jokaisessa ministeriössä. Ennakointihankkeessa myös laadittiin skenaarioita. Esimerkiksi Ympäristöministeriön ’Kestävä elinympäristö 2030’ –ennakointihankkeessa laadittiin viisi skenaariota:

- Kestävän kehityksen yhteiskunta
- Kestävä kehitys odotustilassa
- Kestämätön kasvu
- Ilmastokriisi pakottaa yhteistyöhön
- Sota luonnonvaroista

Ennakointityössä myös pohdittiin varautumista eri skenaarioihin, joka oli hyvin tärkeä osa työtä. Skenaarioita ilman muuta tarvitaan. Oma näkemys on se että tällä hetkellä ei ole tarpeeksi varauduttu vaihtoehtoisiin skenaarioihin.

Ministeriöissä tehtyjen ennakointihankkeiden pohjalta on tunnistettu 15 yhteistä ns ’VN muutostekijää’. Jokaisesta muutostekijästä on laadittu kortit, jotka tullaan näillä näkymin julkaisemaan lokakuun alussa. Muutostekijöissä on vahvasti mukana kestävän kehityksen tavoitteet. Esimerkiksi ekologisia muutostekijöitä on kolme: ilmastonmuutos, ympäristön ja luonnon tila sekä luonnonvarojen käytön kestävyys. Sosiaalisia muutostekijöitä puolestaan ovat: eriarvoistuminen, arvojen ja asenteiden muutos sekä väestörakenne ja kaupungistumiskehitys. Oma näkemys on että nämä VN muutostekijät luovat hyvän pohjan monelle työlle, ja osaltaan edistävät kestävän kehityksen edistämistä Suomessa. Nämä muodostavat myös selkeän pohjan Suomen tahtotilalle.

Villejä kortteja on useita. Ekologista kestävyyttä ajatellen esimerkiksi erilaiset ympäristöriskit kuten öljy-, kaivos- tai ydinonnettomuus Suomessa.